

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

Рецензент: проф. д-р Марияна Върбанова Божинова, СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, научна специалност „Икономика и управление“

Автор на дисертационния труд: Жанета Емилова Ангелова, редовен докторант по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (застраховане и социално дело)“ към катедра „ЗСД“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Тема на дисертационния труд: „**Възможности за икономическо регулиране и социално адаптиране размерите на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България**“

Представеният за оценка дисертационен труд е предназначен за обсъждане от Научно жури, определено със Заповед № 521/05.07.2022 г. на Ректора на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на Жанета Ангелова на тема “Възможности за икономическо регулиране и социално адаптиране размерите на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България” представлява стройно, логическо и задълбочено изследване, което се състои от **210 стандартни страници** текст, подкрепени с графичен, табличен и обработен по подходящ начин емпиричен материал.

Дисертацията се отличава с **балансирана структура**, съставена от увод, три глави, заключение, списък на използваната литература и декларация за оригиналност и достоверност. Изследването е нагледно илюстрирано посредством 22 таблици и 19 фигури.

Във връзка с разработването на отделните проблеми, докторантката е проучила значителна по обем научна литература, списъкът на която обхваща 154 заглавия на български, английски и руски езици. Това свидетелства за задълбочената информираност на автора относно изследванията на конкретния разискван проблем както от български, така и от чужестранни автори.

Основната цел на дисертационния труд е извеждане на аргументирани предложения за развитие и усъвършенстване на организационната рамка на публичните пенсии за осигурителен стаж и възраст в България, утвърждаващи икономическата детерминираност като основа на разбираем механизъм на формиране, диференциране и социално адаптиране размерите на предоставяните плащания. За постигане на целта са

формулирани девет научноизследователски задачи, които кореспондират с поставената цел на изследването. Считам, че докт. Жанета Ангелова постига основната си изследователска цел и решава поставените изследователски задачи. На тази база тя доказва и изследователската си теза, че „създаденият организационен порядък на публичната пенсионноосигурителна защита в България, макар и да отчита участието в осигуряването при формиране размерите на предоставяните пенсии за осигурителен стаж и възраст, включва прилагането на универсален механизъм за административно въздействие, отдаващ приоритет на тяхното социално адаптиране, без нужното диференциращо обвързване с персоналния осигурителен принос на покровителстваните лица.“

Обект на изследване е функционирането на пенсионното осигуряване, възприемано като основен елемент на социалноосигурителните системи с определящо значение за постигане на социална сигурност в съвременното общество.

Предмет на изследването са социално-икономическите характеристики на публичното пенсионно осигуряване и организационните измерения на пенсиите за осигурителен стаж и възраст, като част от публичните пенсии за трудова дейност в България.

При разработването на дисертационния труд е използван набор от научноизследователски **подходи и методи**, като: исторически, индуктивен и дедуктивен, анализ и синтез, сравнение, метод на наблюдението, метод на експертните оценки, метод на моделирането, статистико-математически методи.

Използваните литературни източници добросъвестно са посочени.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Преценката ми е, че **темата** на дисертационния труд се отличава с безспорна актуалност, практическа значимост и дисертабилност, които са добре обосновани в увода.

Трябва да се подчертае, че за разработването на избраната тема са необходими задълбочена теоретична подготовка и добри аналитични способности.

В дисертационния си труд докт. Жанета Ангелова демонстрира стремеж към критичен анализ на научни съждения и придържане към научен стил на изложението.

Структурирането и съдържанието на изследването е логично и последователно.

Така построено, изложението отговаря на основните качествени изисквания за неговото оценяване: оригиналност на изследването; висока степен на проникване в дълбочината и същността на проблема; методическа издържаност и стилово умение на автора за постигане целта на изследването, чрез прилагане на подходящи аналитични инструменти и изразни средства.

Първа глава има теоретичен и постановъчен характер, което приемам за правилно. Тя е основа за направеното изследване в следващите глави на дисертацията. Главата е посветена на съдържателните характеристики на социалното осигуряване, теоретико-методологическите измерения на публичното пенсионно осигуряване, социално-икономическите и организационни характеристики на контрибутивните пенсии при старост и особеностите на закрилата при старост в рамките на Европейския съюз.

Във **втора глава** е проследено развитието на публичното пенсионно осигуряване в България и контрибутивните пенсии при старост. Същевременно е поставен акцент върху

организационната рамка, икономическата детерминираност и социалното адаптиране на пенсиите за осигурителен стаж и възраст.

Трета глава е с практико-приложен характер. Тя показва докторантката в силна светлина по отношение провеждането на самостоятелни, задълбочени изследвания и интерпретиране на резултатите от тях. В нея тя оценява развитието и състоянието на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България през периода 2000–2022 г. Авторът установява конкретни проблеми, формулира предложения за развитие и усъвършенстване на организационната рамка на пенсиите. В главата особено внимание заслужават:

- обобщената статистическа информация свидетелства за постепенно сближаване на размерите на новоотпусканите и изплащаните пенсии за осигурителен стаж и възраст;

- състоянието на пенсиите за осигурителен стаж и възраст през периода 2000 – 2022 г. свидетелства за извеждането, като приоритет на тяхното развитие, на желаната и необходима социална адекватност, постигана предимно обаче чрез административното определяне на съответните стойности на минимален размер и засилено дотиращо участие на бюджетен ресурс при финансиране на текущите разходи;

- разглеждането на възможен вариант за преодоляване на постепенното обезличаване на диференциращата връзка между размера на отпусканите пенсии и времето и масата на направените осигурителни вноски, чрез преминаването към двукомпонентен модел на формиране размера на пенсията за осигурителен стаж и възраст, определяна и поддържана във времето като относително равнище на 1 лв. базов осигурителен доход, обезпечен с реално предварително участие с вноски, в т.ч. и за сметка на бюджетен ресурс;

- изчисленията, направени във връзка с формулираните предложения при придобиване право на пенсия в масовия случай – по реда на чл. 68, ал. 1 и 2 от Кодекса за социално осигуряване, които обвързват желаната социална адекватност, гарантирана с предлагания базов компонент на пенсията за осигурителен стаж и възраст, и диференциацията на общия размер на плащането, постигана чрез предлагания надграждащ компонент на пенсията, с участие на лицата в осигуряването при размер на осигурителната вноска от порядъка на 21% (разпределени почти поравно между осигурител - 6,9%, държава - 6,9% и осигурено лице – 7%).

Положителна констатация е, че разглежданите проблеми във всяка глава на дисертационния труд са обобщени в изводи, които отразяват становището на докторантката.

Предложеният илюстративен материал е на необходимото равнище и подпомага по-задълбоченото вникване в дискутираната материя.

Авторефератът отразява коректно основни моменти от цялостното съдържание на дисертационния труд.

Публикациите по дисертацията са 3, от които 1 студия, 1 научна статия и 1 научен доклад. Трите публикации са самостоятелни и формират 35 точки при изискуем минимум от 30 точки за изпълнение на минималните национални изисквания във връзка с процедура за придобиване на ОНС „доктор“. Те отговарят и на изискванията на Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“, което е доказателство, че важни части от дисертационния труд са станали обществено достояние и са получили научна оценка.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Изведените научни и научно-приложни приноси отговарят на действителните приносни моменти в дисертационния труд и са лично дело на докторантката. Приемам така формулираните приноси.

В *обобщение*, приносните моменти в дисертационния труд, според мен, са свързани с обогатяване на съществуващите знания, приложение на научните постижения в практиката и нейното усъвършенстване.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Не установявам съществени пропуски и недостатъци в дисертационния труд, поради което нямам критични бележки и препоръки.

V. Обобщено заключение и становище

Рецензията на дисертационен труд представлява добросъвестно осъществено, оригинално и мащабно научно-приложно изследване в област със значима актуалност в съвременните условия. Той отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за неговото прилагане. Това ми дава основание да дам категорично *положителна оценка* на дисертационния труд и да предложа на уважаемото Научно жури да присъди на *Жанета Емилова Ангелова* образователната и научна степен *“доктор”* по ПН 3.8 Икономика, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (застраховане и социално дело)“

22.08.2022 г.
гр. Свищов

Подпис: ...

(проф. д-р М. Божинова)

Подписът е заличен
на основание
чл. 4, ал. 1
от Регламент 679/2016 г.